

ANDREI MARGA

APĂRAREA INTEGRITĂȚII

Editura Ecou Transilvan
Cluj-Napoca
2026

CUPRINS

<i>Prefață</i>	7
Partea I-a: Traseu	13
O evoluție	13
Repere	22
„Sensul imanent al științelor umane este în fond critica și iluminarea!”	32
„E nevoie să elaborăm filosofia lumii pe care o trăim”	36
„O urgență este acum elaborarea unei viziuni filosofice pe un sol pe care au intervenit globalizarea, digitalizarea și trecerea la neuroștiințe”	45
Reflecții asupra Premiului „Herder”	67
O generație de rectori.....	77
Răspuns la propunerea de contact.....	83
România 2026: situația și perspectivele ei.....	95
Lumea 2026: crize și războaie	102
Autoanaliza	109
Partea a II-a: Experiințe formative	133
Cine aparține culturii germane?	133
Reconstrucția pragmatică a filosofiei.....	139
Repere franceze	143
Omul european.....	149
Studii iudaice	153
De ce China?.....	158
Partea a III-a: Lămuriri	165
Începutul din decembrie 1989 la Cluj-Napoca.....	165
Rectorul și universitatea	173
Cum se administrează ?	181
Cum sunt posibile reforme?.....	187
„Unii de la fața locului cred că dacă ei s-au descurcat în felul lor, totul trebuie să rămână pe loc. Complet fals și dăunător!”	191
„Și astăzi România plătește scump prețul desincronizării vieții ei intelectuale în raport cu dificultățile din propria societate și cu înnoirile ce se petrec în lume”	204

Declarația de la Alba Iulia (16 septembrie 2022)	212
Titluri, distincții, desemnări	217
Mărturii și declinări	228
Declinul Clujului?	232
„Carta UBB” (1995) la treizeci de ani	236
De unde degradarea educației naționale?	247
Evaluarea prin consecințe	256
Măsurile de reformă în primă urgență	264
Partea a IV-a: Întâlniri cruciale	273
Habermas și relansarea filosofiei postbelice	273
Joseph Ratzinger – actualizarea teologiei	280
Richard Rorty și convorbirea abordărilor rivale	284
Hans Küng și dialogul religiilor	288
Conștiința acută a epocii – Shlomo Avineri	291
Conceperea instituțiilor: Theodor Berchem	296
A-L urma pe Isus	304
Experiența cu Heidegger	314
Partea a V-a: Întâlniri memorabile	321
Savanți și filosofi la Cluj-Napoca	321
Cooperări și relaționări politice	326
Partea a VI-a: Apropieri	335
Virgil I. Bărbat – un gânditor de referință	335
Inițiativele lui Eugeniu Speranția	354
Relația mea cu Emil Constantinescu	361
D.R. Popescu și a fi tu însuși	368
Anexe: Bilanțuri	375
După nouăsprezece ani (1993-2012)	375
Anul 2008	396
Anul 2009	405
Anul 2010	408
Bilanțul unui ministeriat	413
Infrastructura – parte a reformei în România	425
De ce democrație?	429
Personalitatea	437
Structura tematică a volumelor personale	443

Partea I-a: TRASEU

O evoluție

Horațiu Damian: Din biografiile publicate despre Dvs. aflăm că v-ați născut în 22 mai 1946, la București. În ce context ați optat să deveniți ardelean?

Andrei Marga: Părinții mei erau din Ardeal (de lângă Bistrița și, respectiv, Reghin). S-au întâlnit în timpul războiului la București, ca angajați ai firmei unui inginer german, care i-a îndrăgit, care m-a botezat și mi-a împrumutat numele. După un an de la naștere, odată cu dizolvarea acelei întreprinderi germane, în 1947, în contextul tulbure de atunci, părinții s-au hotărât să se întoarcă în Ardeal. Astfel că, la vârsta de un an, am fost adus la Satu Nou, lângă Bistrița, unde am făcut, mai târziu, școala generală. Așadar, de la vârsta de un an, am „optat” să devin ardelean, precum părinții.

H.D.: În ce împrejurări v-ați descoperit vocația pentru filosofie? A existat vreo persoană care v-a influențat în alegerea făcută?

Andrei Marga: Deja în anii șaizeci se simțea vântul schimbărilor sistemului politic, ce înghețase, cum se știe, după instaurarea comunismului. În 1964, România începea „mica deschidere” în raport cu dogmatismul ideologic și politic ce s-a instalat după al Doilea Război Mondial. Menționez că la cinci ani citeam bine ziarele și, firește, cărți pentru copii, căci părinții mei, inclusiv prin câteva zeci de cărți pe care le aveam în casă, mi-au inoculat cel puțin trei lucruri: curiozitatea pentru a cunoaște; grija de ordonare a ceea ce fac și a gândirii proprii; sentimentul

răspunderii pentru ceea ce este în jur. În comunitatea majoritar germană a satului, tatăl meu a fost, de altfel, ales primar și a funcționat astfel câțiva ani, până la începutul colectivizării. În această atmosferă – tensionată și de împrejurarea că multe familii germane fuseseră descompletate de război – am perceput, copil fiind, ceva din gravitatea problemelor sociale și politice ale timpului. La liceu, intrând într-un grup de tineri germani și români, mi-am dezvoltat această percepție. Ca elevi, discutam și făceam lecturi sistematice ale unor lucrări de filosofie și de istorie. Liceul avea matematica în frunte; eram foarte bun la matematică. Dar atmosfera era marcată, mai ales datorită sensibilității tinerilor germani pentru situația postbelică a populației germane, de probleme istorice, politice, filosofice. Țin minte că în liceu analizam asiduu *Scrierile din trecut* ale lui Mihai Ralea, *Critica rațiunii pure* a lui Kant, sau reflecțiile estetice ale lui Tudor Vianu. A intervenit foarte benefic profesorul Nicolae Drăgan, un discipol direct al lui Nicolae Iorga și el însuși profesor de o vastă erudiție, care mi-a sporit interesul pentru filosofie. De aceea, atunci când a trebuit să mă hotărâsc pentru facultate – având media 10 la bacalaureat, nu a mai trebuit, în cele din urmă, să dau temutul examen de admitere – am optat pentru filosofie și am venit la Cluj.

H.D.: L-ați cunoscut pe D.D. Roșca? Ne puteți evoca personalitatea acestuia?

Andrei Marga: D.D. Roșca și-a încheiat activitatea la catedră cu promoția mea de studenți. Oricum, el ar fi influențat generația, căci în anii șaizeci D.D. Roșca publica traduceri sale din opera lui Hegel, care au creat atmosfera studiilor de filosofie la Cluj. Prestigiul său era atât de mare încât mulți visam să ajungem asistenți la D.D. Roșca. Iar cursurile sale ne amplificau acest vis, aducându-ne în față un profesor care ia pe cont propriu problemele filosofice și le caută dezlegarea cu puterile minții sale, aceasta fiind bine exersată în filosofia continentală. Am evocat cu alte prilejuri personalitatea și concepția sa filosofică. Acum aș adăuga doar că maniera sa personalizată de a face filosofie și cultura sa solidă au devenit repere pentru mine și, desigur, pentru mulți colegi. În consecință, ca studenți, petreceam cea mai mare parte a timpului în Biblioteca Centrală Universitară, căutând să epuizăm bibliografiile. Iar deviza „gândire creatoare” era călăuza noastră, stimulată și de D.D. Roșca. Am re-

simțit, însă, ca o „provocare” opinia cam sceptică a ilustrului profesor, după care marea filosofie s-ar sfârși cu Hegel: nu înțelegeam cum se putea sfârși tocmai atunci filosofia mare. Ca efect, am căutat să vin mereu „dincoace” de trecut și, prin studiile pe care le-am făcut, mai târziu, în Germania, am devenit contemporanist convins. Trebuie să mărturisesc aici că împărtășesc opinia lui Hilary Putnam, conform căreia perioada postbelică a fost cea mai prolifică în idei filosofice din întreaga istorie a filosofiei.

H.D.: Una dintre trăsăturile frapante ale personalității Dvs. o reprezintă formidabila Dvs. capacitate de muncă. Cât durează programul de muncă al unei zile? De unde această etică (aș spune aproape „protestantă”) a muncii, într-un spațiu geografic cum este al nostru?

Andrei Marga: Foarte probabil că tatăl meu, care mi-a inoculat conștiința plină de severitate că orice fac poate fi făcut încă și mai bine, este la originea acestei străduințe continue de a face și de a face mai bine. Pe de altă parte, veneam dintr-o familie care nu a cunoscut lipsurile, dar nici nu era deosebit de înstărită încât să nu strângă cureaua; o familie, în orice caz, în care efortul propriu era socotit cheia propriei vieți. Nu mi s-a pus vreodată vreo „pilă” pentru motivul simplu că nu am avut nici nevoie, nici cine să mi-o pună. Nici nu am știut, de altfel, că există pe lume așa ceva. Am fost lăsat exclusiv în seama propriului efort și am rămas astfel, totdeauna. Probabil că acest fapt m-a ținut mereu în mișcare și mi-a atras prieteni, care m-au sprijinit moral. În orice caz, am fost șef de promoție pe fiecare dintre treptele școlare și universitare pe care le-am parcurs, printr-un efort organizat, condus de conștiința răspunderii pentru mine însumi și, treptat, pentru cei apropiați și, apoi, pentru cei din jur. Părinții n-au mai trebuit să cheltuie cu mine la studii, pentru că am avut bursă și, de la un timp, în plus, bursele republicane ale vremii.

H.D.: Cum era viața de student în perioada studiilor Dvs.? Ați fost căminist?

Andrei Marga: Viața de student a anilor din jurul lui 1968 era intensă, era străbătută de pasiunea pentru lectură (Camus, Sartre, Marcuse, Wright Mills ocupau scena noilor lecturi). Am și debutat publicistic cu un articol despre Theilard de Chardin, iar în prima conferință am evocat cri-

tica ideologiei a lui Raymond Aron. Cheltuiam timpul în biblioteci, jucam fotbal și, firește, ne distram mai mult decât o fac studenții de astăzi. O sete de autenticitate, de a te profila tu însuși, se simțea însă pretutindeni. Aceasta era indusă și de profesori noi de filosofie și sociologie din Cluj, ei înșiși dornici de consacrare prin lecturi sincronizate, stăpânirea limbilor, publicarea de lucrări relevante. Epoca era plină de probleme și nu se trăia ușor, dar efortul de formare și de autoformare culturală a fost mai mare decât în anii optzeci și decât astăzi. Firește că am fost „căminist”: căminul era un fel de instituție a formării comunicative pentru profesie, chiar dacă aglomerația era mai mare ca acum.

H.D.: În interviul pe care l-am realizat cu Gelu Furdui, am aflat că ați fost implicat în viața culturală studențească, în calitate de președinte al studenților pe Centrul Universitar Cluj (înființarea corului „Intermezzo”, în 1973). În ce context ați devenit președinte al studenților și cu ce probleme v-ați confruntat?

Andrei Marga: Am fost, cum am arătat, șef de promoție mereu și, apoi, lider al studenților pe diferite trepte. La început, asociațiile studențești erau distincte de organizațiile tineretului comunist, mai târziu toate au fost contopite. Regimul cultiva, în anii șaizeci-șaptezeci – după ce se plasase, formal, alături de cursul „primăverii de la Praga” – vârfurile profesionale dintre studenți și asistenți. Pe de altă parte, în acei ani se mai spera, de către covârșitoarea majoritate a cetățenilor, că se înaintează spre dezghețul politic; schimbarea situației geopolitice în Europa Centrală și Răsăriteană era încă dincolo de orice orizont. Personal, doream foarte mult să plec la studii în Germania; această plecare reprezenta atunci proiectul meu de viață. Nu aveam un sprijin de la părinți, cunoscuți sau instituții, cum se obișnuia în relațiile vremii, care să mă ajute să obțin bursa de studii dorită, în Germania. Din toate aceste motive, am funcționat ca președinte al studenților pe Centrul Universitar Cluj, până în 1975, când, câștigând bursa de studii în Germania (am făcut parte din prima generație de bursieri selectați de fundațiile germane, bursierii anteriori din România fiind stabiliți, cum se știe, de autoritățile de la București) și am plecat la Freiburg im Breisgau. Problemele cu care mă confruntam erau cele ale aproape tuturor: după 1971, odată cu accentuarea socialismului oriental în țara noastră, ideologizarea devenise sufcantă, iar pe fondul crizei de legitimare a politicii duse în țară, ce începea

să se simtă mai acut ca oricând, se pretindea intelectualilor supunerea. Ceea ce crea o repulsie personală în plus era faptul că se ajunsese să se pună sub numele celor care publicau tot felul de texte anoste, cu formulări șablon, de folosință generală în publicistica timpului. Situația era dificilă, înainte de toate, prin aceea că, pe de-o parte, doreai, firește, să faci ceva, ca orice om normal, și, pe de altă parte, orice făceai avea o întrebuințare pe care nu o controlai.

H.D.: Poetul Adrian Popescu, povestind despre viața culturală a anilor șaptezeci, îmi spunea că filosoful Constantin Noica era interesat de două persoane în Cluj: Dvs. și Marian Papahagi. Cum era perceput Noica în acea perioadă?

Andrei Marga: Constantin Noica era perceput ca un „dascăl” eficient, impresionant, ca un heideggerian, ca o personalitate foarte cultivată și capabilă de gândire originală, ca autor al unei opere. Aprecierile sale m-au bucurat și încurajat. Despre filosofia sa a rațiunii am scris în *Philosophy in Eastern Transition* (Apostrof, Cluj, 1994). A locuit la noi acasă, în ultima sa venire la Cluj, încât am petrecut în compania sa, cu Marian Papahagi, Vasile Muscă, Peter Motzan și alții, o noapte imposibil de uitat. Constantin Noica mă îndemna să trec de la Habermas la Heidegger. Am preferat să mă adâncesc în Heidegger, dar să merg cu Habermas pe direcția pragmatismului transcendental. Constantin Noica a avut înțelegere pentru opțiunea mea, chiar dacă nu a acceptat-o. Emil Hurezeanu mi-a povestit că, în camera sa de la Păltiniș, la dispariție, era și traducerea mea din Habermas, însoțită de o interpretare.

H.D.: Vă rugăm să ne evocați, fie și succint, experiența germană.

Andrei Marga: Am dorit atât de mult să studiez filosofie în Germania, încât am stat un prim an în această țară, în 1975-'76, fără să doresc să călătoresc în altă țară. Cu toate că trenurile erau ieftine și călătoriile atrăgătoare, Germania am simțit-o ca țară suficientă pentru orice din lume. Examenul de limbă germană pentru filosofie, de la Freiburg im Breisgau, cu o fostă elevă a lui Heidegger, l-am simțit ca cel mai greu examen din viață. Dar limba germană, la acest nivel însușită, mi-a deschis un continent. Am citit pe rupe la Freiburg im Breisgau, la Bielefeld, la Frankfurt am Main, la Erlangen, la München, la Münster. Am cunoscut

vârfurile de mai târziu ale filosofiei, sociologiei și teologiei mondiale. Am fost parte a vieții studenților acelei Germanii pe care Willy Brandt, pe drept, o socotea cea mai fertilă organizare pentru națiunea germană. Cu Habermas am învățat nu numai filosofie și științe sociale, ci cum să filosofez pe datele și plecând de la problemele trăite ale lumii actuale. Mi-am lămurit proiectul filosofic propriu și m-am pregătit de noi eforturi. În total, experiența germană a fost, pentru mine, hotărâtoare de destin. Știam că voi avea probleme la întoarcerea în țară, dar rămăsesem convins că nu-mi va fi altfel decât le va fi multor altora și că, până la urmă, situația va trebui să se schimbe. Am cochetat – și atunci, și mai târziu – cu gândul rămânerii în Germania. În anii optzeci, am petrecut, împreună cu soția, două nopți frământate, în gara Hoff (ce despărțea Germania Federală și Germania Răsăriteană), dramatizați de întrebarea: „Rămânem în Germania sau revenim acasă?”. Am revenit alături de părinți.

H.D.: Cu ce gânduri veneați la conducerea Universității „Babeș-Bolyai” în 1993? Aveați de la bun început un plan precis de reformare a instituției, sau acesta s-a cristalizat pe parcurs?

Andrei Marga: În 1990 am fost ales decan al Facultății de Istorie și Filosofie, care a devenit, în 1992, cea mai puternică și mai complexă facultate de științe sociale din țară. Am fost primul și, până acum, singurul filosof decan la această facultate (în rest au fost decani numai istorici, inclusiv datorită prestigiului școlii de istorie). Facultatea reunea atunci istoria, filosofia, psihologia, psihopedagogia, pedagogia, sociologia, politologia, asistența socială, la un loc. În volumul meu *Speranța rațiunii* (EFES, Cluj, 2006) este redată această experiență. În 1992 am fost ales prorector responsabil cu relațiile internaționale ale Universității „Babeș-Bolyai” și am conceput și aplicat neîntârziat un program de cuplare la sistemul european. În 1993, am fost invitat, alături de mulți rectori și prorectori europeni, la Bonn (Germania), la o reuniune axată pe întrebarea: „Ce este de făcut în universitățile din Europa Centrală și Răsăriteană?” A fost o reuniune foarte bine pregătită de autoritățile germane și comunitare și extrem de instructivă. Am înțeles profund poziția și importanța universităților în tranziția din Europa Centrală și Răsăriteană, m-am pus pe citit istoria universitară germană, franceză, engleză și am dobândit competența de a articula un program.

Atunci când, în primăvara anului 1993, Senatul Universității „Babeș-Bolyai” mi-a încredințat funcția de rector, aveam un program limpede, pus în acord cu ceea ce se făcea în Europa, condus de ideea sincronizării rapide și a integrării în reperele Europei pe cale de unificare. În volumul amintit, precum și în volumul *Profilul și reforma universității clujene. Discursuri rectorale* (PUC, Cluj, 2005), evoc aceste fapte. Iar ca rector am câștigat fără întârziere un punct de vedere cuprinzător asupra universităților românești – sincronic și diacronic.

H.D.: Ca rector și / sau ca ministru, care a fost cea mai dificilă măsură pe care a trebuit să o luați? De ce?

Andrei Marga: În calitate de rector a fost dificilă la un moment dat repunerea pe direcția cercetării științifice a activității universitare (reputare care nici astăzi nu este încheiată). A fost plină de dificultăți crearea unui profil comprehensiv la Universitatea „Babeș-Bolyai” (care a și dus la profilul de astăzi, în care științele experimentale, științele sociale, economia, dreptul, teologia, artele coexistă) și a trebuit lucrat, cu pricepere, la articularea profilului multilingual și multicultural (chiar dacă în acest sens Eötvös și Nicolae Iorga puteau fi invocați). Din lecturi pe care le-am făcut îndată după preluarea funcției de rector, știam, însă, bine istoria – și românească, și maghiară, și germană, și evreiască – a acestei universități, știam cum se gestionează o facultate și chiar universitatea. Dar, în contextul dat, nu era destul să știi; mai trebuiau îndemânări de organizare. Am lucrat – și lucrez și acum – cu colegi competenți, angajați.

Când am preluat Ministerul Educației Naționale de la București am putut anunța, încă de la numire, programul „reforme acum”. România trebuia atunci reformată pentru a obține invitația de aderare la Uniunea Europeană și la NATO, iar educația era socotită, pe drept, prioritate. Știam că sarcina este neobișnuit de grea, dar eram pregătit (inclusiv prin noua experiență din S.U.A.), încât nu a trebuit să bâjbâi. Am articulat destul de repede o echipă foarte competentă (cea mai competentă care a fost la Educație, de multe decenii) la Minister și am procedat la reformă, care nu avea în față un timp lung. Dificultatea majoră era de a face o reformă profundă, efectivă, într-un timp scurt, cu resurse financiare negeneroase. Acest lucru s-a reușit, România fiind, în educație, la începutul anului 2001, aproape de Ungaria, Polonia, Cehia, Slovenia. Ca

efect, în mai 2000, deja, România închidea capitolul „Educație” în negocierile de aderare de la Bruxelles, iar miniștrii europeni se reuneau, în capitala țării, în iunie 2000, în semn de prețuire a ceea ce s-a făcut într-o țară în care „despărțirea de trecut” nu a avut, în alte domenii, viteză dorită.

H.D.: Dacă ar fi să promovați filosofia unor neofiți, ce anume ați scoate în evidență în „favoarea” acesteia?

Andrei Marga: Putem discuta utilitatea filosofiei – căci aceasta este de stabilit înainte de orice discuție asupra filosofiei – pe cel puțin două planuri: utilitatea în contextul cultural de astăzi și utilitatea în principiu. Prima, utilitatea filosofiei în contextul cultural de astăzi, devine evidentă dacă observăm dezorientarea oamenilor: nu mai sunt repere de acțiune, sigure, acceptate universal, căci nu mai există tablouri cuprinzătoare ale lumii humano-socio-cosmice. Astfel de tablouri le dă filosofia, iar viziunile religiei și teoriile științelor, oricât de desfășurate ar fi, nu substituie filosofia. Avem nevoie de științe și de înaintarea continuă a cercetărilor științifice; avem nevoie de resursele de motivație ce ne vin din religie. Dar avem nevoie, de asemenea, chiar în „societatea cunoașterii” și în „societatea postseculară” de astăzi, de conceptualizările orientatoare de acțiune ale filosofiei. Căci avem, în fapt, nevoie, peste toate, și de o „societate a înțelepciunii”. A doua, utilitatea filosofiei, în principiu, devine evidentă dacă observăm legătura vieții umane de un sens conștientizat. Poate fi viață, dar nu se ajunge la viață umană decât acolo unde se asumă conștient un sens.

Sensul, însă, nu este posibil decât în raport cu existența (și realitatea și ceea ce este) ca întreg. Accesul la întreg este însă mereu filosofic – că o recunoaștem sau nu! Filosofia rămâne astfel legată de „înțelepciune”, chiar dacă cel care filosofează la propriu face mai mult decât face înțeleptul: își explicitează, la nevoie până la capăt, presuposițiile. Știu că este o întrebare legitimă: ce filosofie întâlnește neofitul de astăzi în librării, în mass media, chiar în amfiteatre? Am apărut ideea filosofiei ca filosofie, deja în *Introducerea în metodologia și argumentarea filosofică* (Dacia, Cluj, 1992), în care argumentele mele au fost – dincoace de filosofia ca poem, ca dialog, ca eseu, ca jurnal, ca aforism, ca scrisoare, ca expunere matematică – în favoarea „filosofiei sistematice”.

H.D.: Sub rectoratul Dvs. au fost înființate ori s-au dezvoltat patru facultăți de teologie și un Institut de Iudaică. V-ați implicat în activitatea fundației Mitropolitului Ardealului, Bartolomeu Anania. În contextul discuțiilor din societate, cum vedeți relația dintre filosofie și religie, precum și rolul acestora în societatea românească?

Andrei Marga: Am abordat pe larg problema religiei în lumea actuală în volumele *Religia în era globalizării* (EFES, Cluj, 2005) și *La sortie du relativisme* (Limes, Cluj, 2007). De aceea, aici rezum doar răspunsul: s-a prăbușit teza „depășirii istorice a religiei”, care a făcut carieră de la tânărul Hegel, prin Feuerbach, Comte, Marx, Nietzsche, Freud; religia este la fel de profund ancorată în viața umană precum filosofia și arta; asistăm la o „cotitură religioasă” în modernitatea târzie, care are numeroase probe de partea ei; nu este posibilă depășirea actualei crize de motivație din societățile democratice ale timpului nostru fără a pune în valoare resursele tradiției iudeo-creștine a culturii noastre; știința, filosofia, religia au de cooperat astăzi pentru a putea găsi soluții la problemele vieții de astăzi; în locul modelărilor bazate pe metafora „slujitoarei”, în relația știință, filosofie, religie, intră modelul „paralelității” și al conlucrării lor la dezlegarea de probleme ale vieții actuale.

H.D.: Care sunt (au fost) hobby-urile Dvs.? Reușiți să le dedicați un oarecare timp?

Andrei Marga: Am jucat mult fotbal ca elev și ca student și urmăresc cu un ochi, pe care mă străduiesc să-l țin informat, evoluțiile din fotbal. Mai fac ceva mișcare, de condiție fizică, din păcate prea puțin, din cauza timpului liber puțin. Am o mare colecție de muzică de operă, care îmi produce nespusă plăcere. Caut să observ ce se mișcă în sfera ideilor, în viața politică, în artă. Resimt însă cât de grav este faptul că se vând aproape toate în lumea în care trăim, dar nicăieri nu se vinde timp. Aș cumpăra bucuroși! Resimt acut împrejurarea că timpul este cea mai zgârcită resursă, pentru noi, ca oameni.

(Răspunsuri la întrebările domnului **Horățiu Damian**,
Foaia Transilvană, 2007, Cluj, retipărit în Andrei Marga, *Întoarcerea la sens*.
Filosofia pragmatismului reflexiv,
 „Tribuna”, Cluj-Napoca, 2014)